

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ І АДМІНІСТРУВАННЯ**

**Т.В. Боцян, Л.Д. Павловська, О.А. Карпюк,  
О.І. Янковська, І.В. Саух, Т.В. Філіпенко**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ  
студентів спеціальності 8.03060101 Менеджмент організацій та  
адміністрування (за видами економічної діяльності)**

**Житомир  
Видавництво Житомирського державного університету  
імені Івана Франка  
2015**

УДК 658:001.891(07)  
ББК 65.290р  
М54

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного  
університету імені Івана Франка  
(протокол № 8 від 27.03.2015 р.)*

**Рецензенти:**

**Ходаківський Є.І.** – професор кафедри економічної теорії та інтелектуальної власності, доктор економічних наук, професор Житомирського національного агроекологічного університету.

**Павлова С.І.** – заступник декана факультету економіки та менеджменту Житомирського державного технологічного університету, кандидат економічних наук, доцент.

.

**Боцян Т.В., Павловська Л.Д., Карпюк О.А., Янковська О.І, Саух І.В.,  
Філіпенко Т.В .**

М 54 Методичні рекомендації щодо виконання і захисту дипломних робіт студентів спеціальності 8.03060101 Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності) – Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – 59 с.

**УДК 658:001.891(07)  
ББК 65.290р**

© Боцян Т.В., Павловська Л.Д. , Карпюк О.А.,  
Янковська О.І , Саух І.В., Філіпенко Т.В , 2015

## ВСТУП

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР».....	5
2. ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ.....	9
3. СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ОБСЯГ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО- КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР».....	10
4. ОБГРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА.....	17
5. ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ Й ЗАВДАНЬ.....	19
6. ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА Й ПРЕДМЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	21
7. РОБОТА З БІБЛІОГРАФІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ.....	22
8. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО- КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР».....	24
9. ПІДГОТОВКА ТА ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР».....	28
10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО- КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР».....	32

## ДОДАТКИ

### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

### РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРЕТ-ДЖЕРЕЛА

## **ВСТУП**

Дипломна робота (ДР) є підсумковою кваліфікаційною роботою, яка дає можливість виявити рівень засвоєння студентом теоретичних знань та практичної підготовки, здатність до самостійної роботи за обраною спеціальністю на первинних посадах відповідно до узагальненого об'єкта діяльності [7].

Дипломна магістерська робота є одним з видів індивідуальних робіт студента, оригінальним, завершеним науковим дослідженням у галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»

Мета дипломної роботи – розв'язання конкретних практичних завдань відповідно до напрямку підготовки та спеціальності на основі застосування комплексу теоретичних знань і практичних навичок, здобутих у процесі всього періоду навчання [7].

Дипломна робота виконується відповідно до напрямів наукових і прикладних досліджень і має засвідчити:

- рівень професійної підготовки випускника;
- вміння застосовувати здобуті у вищому навчальному закладі знання для розв'язання складних науково-практичних задач;
- свідоме засвоєння знань та їх систематизацію;
- наявність у студента навичок професійної роботи;
- здатність критично й креативно мислити;
- вміння аргументувати власну точку зору.

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» виконується на основі поглибленого вивчення спеціальної вітчизняної та зарубіжної літератури, передового досвіду з обраної проблеми, а також результатів власних досліджень реального об'єкта з метою вирішення визначених наукових та прикладних завдань у сфері менеджменту організацій.

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» має бути публічно захищеною на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії.

## **1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»**

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» має бути закінченим дослідженням певного аспекту наукової (науково-технічної, виробничої, науково-методичної або навчально-методичної) проблеми [6].

Дипломна робота повинна відповідати таким вимогам:

- містити системний теоретичний аналіз предмета дослідження;
- результати особисто проведених комплексних досліджень та аналіз прикладних проблем відповідно до теми дослідження;
- вносити і обґрунтовувати реальні пропозиції щодо вдосконалення різних аспектів професійної діяльності відповідно до предмета дослідження;
- бути належно оформленою і мати усі необхідні супровідні документи.

Дипломна робота виконується на матеріалах реальних об'єктів – виробничих підприємств будь-якої форми власності та їх об'єднань, установ і організацій, які є юридичними особами і мають самостійну звітність.

Основні етапи підготування та виконання дипломної роботи:

- вибір та затвердження теми;
- складання та затвердження завдання на дипломну магістерську роботу;
- проведення досліджень;
- опрацювання та викладення результатів досліджень;
- оформлення дипломної роботи;
- попередній захист дипломної роботи на випусковій кафедрі та допуск її до захисту у державній екзаменаційній комісії (ДЕК);
- зовнішнє рецензування дипломної роботи;
- захист дипломної роботи на засіданні ДЕК.

На основі графіка виконання дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» розробляється *календарний план* виконання дипломної роботи, який погоджується з керівником роботи. У разі недодержання студентом календарного графіка виконання дипломної роботи, керівник має право винести на засідання кафедри питання про відрахування студента як такого, що не виконує навчальний план.

**Обов'язками наукового керівника** дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» є:

- допомога студенту в обранні теми дипломної роботи;
- спільне зі студентом розроблення плану і структури роботи;
- видача студентові завдання на дипломну роботу, включаючи термін його виконання;
- консультування дипломника щодо опрацювання необхідної літератури, нормативних і довідкових матеріалів, наукових видань тощо за темою ДР;
- проведення систематичних консультацій відповідно до встановленого та затвердженого графіка;
- затвердження та контроль реалізації календарного плану виконання дипломної роботи;
- звітування на засіданні кафедри про стан виконання дипломної роботи;
- здійснення загального керівництва дипломною роботою;
- підготовка відгуку про виконання студентом дипломної роботи з обов'язковим зазначенням не виправлених помилок та невиконаних рекомендацій керівника, якщо такі є;
- підготовка дипломника до захисту ДР, участь в організації (за необхідності) попереднього захисту;
- присутність на попередньому захисті дипломної роботи студента та засіданні ДЕК під час захисту дипломної роботи.

**Обов'язками консультанта з питань охорони праці** дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» є:

- спільне зі студентом обрання теми розділу 4 дипломної роботи;
- спільне зі студентом розроблення плану і структури розділу 4;
- консультування щодо підбору теоретико-методичної бази дослідження;
- видача студентові завдання на дипломну роботу, включаючи термін його виконання;
- надання консультацій відповідно до встановленого та затвердженого графіка;
- своєчасна перевірка розділу 4 і, за відсутності зауважень, підписання титульного листа пояснювальної записки;
- присутність на засіданні ДЕК під час захисту дипломної роботи.

**Обов'язками рецензента** дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» є:

- ознайомлення зі змістом дипломної роботи, за необхідності отримання особистих усних пояснень студента, надання зауважень до дипломної роботи;
- підготовка рецензії на дипломну роботу та підписання титульного листа пояснювальної записки.

**Студент-дипломник має право:**

- вибирати тему ДР з числа запропонованих кафедрою або запропонувати власну тему з необхідним обґрунтуванням доцільності її розробки і можливості виконання;
- за необхідності ініціювати питання про зміну теми ДР, наукового керівника та консультантів, але не пізніше одного тижня з початку дипломного проектування. У всіх випадках він звертається з відповідною заявою на ім'я завідувача кафедри;
- отримувати консультації керівника та консультантів проекту;

- звертатися (в усній або письмовій формі) до голови ДЕК, керівництва факультету (інституту), університету та Міністерства освіти і науки України зі скаргами або апеляціями щодо порушення його прав.

**Обов'язками студента щодо виконання дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» є:**

- своєчасне обрання теми дипломної роботи;
- отримання завдання від наукового керівника на підбір та опрацювання матеріалів, необхідних для виконання дипломної роботи під час проведення переддипломної практики;
- відвідування консультацій, призначених керівником під час написання дипломної роботи;
- ознайомлення з практичною реалізацією питань за темою дипломної роботи під час проходження переддипломної практики;
- розроблення та узгодження з керівником календарного плану-графіка виконання дипломної роботи;
- регулярне інформування (один раз на два тижні) керівника про стан виконання дипломної роботи відповідно до плану-графіка, надання на вимогу керівника необхідних матеріалів для перевірки;
- відповідальність за правильність прийнятих рішень, обґрунтувань, розрахунків, якість оформлення пояснювальної записки та графічного матеріалу, їх відповідність методичним рекомендаціям, існуючим нормативним документам та державним стандартам;
- дотримання календарного плану-графіка виконання ДР, своєчасне та адекватне коригування роботи відповідно до зауважень та рекомендацій керівника;
- представлення дипломної роботи на перевірку науковому керівнику у встановлений термін і після усунення зауважень повторне подання роботи керівнику для отримання відгуку;



- особисте подання дипломної роботи рецензенту; надання йому необхідних пояснень щодо проблематики роботи у разі потреби;
- проходження попереднього захисту на кафедрі;
- ознайомлення зі змістом відгуку наукового керівника і рецензії на дипломну роботу, та підготовка (за необхідності) аргументованих відповідей на зауваження під час захисту на ДЕК;
- отримання необхідних підписів на титульному листі пояснювальної записки, а також резолюції завідувача кафедри про допуск роботи до захисту;
- подання дипломної роботи до ДЕК у термін, затверджений завідувачем кафедри;
- своєчасне прибуття на захист дипломної роботи або попередження завідувача кафедри та голову ДЕК (через секретаря ДЕК) про неможливість присутності на захисті з зазначенням причини та наданням документів, які засвідчують її поважність.

До захисту дипломних робіт допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану, а саме: успішно та вчасно склали всі екзамени, заліки, курсові роботи та захистили практики.

## **2. ТЕМАТИКА ДИПЛОМНИХ РОБІТ**

Теми дипломних магістерських робіт обираються студентом самостійно із рекомендованого кафедрою переліку та погоджуються з науковим керівником. Тема ДР може бути запропонована студентом з відповідним обґрунтуванням доцільності її розробки. Критерієм вибору теми дослідження є її актуальність щодо сучасних тенденцій розвитку науки і практики в галузі управління. Після погодження теми формується зміст дипломної роботи та здійснюється безпосереднє її виконання студентом відповідно до графіка, затвердженого засіданням кафедри менеджменту.

У назві теми зазначається об'єкт (підприємство/організація), за матеріалами якого виконувалася робота. Назва теми повинна бути чіткою, лаконічною та містити однозначне тлумачення. Назва теми повинна бути однаковою в наказі ректора про закріплення тем і наукових керівників за студентами, завданні на ДР, титульному аркуші пояснювальної записки та супровідних документах до ДР.

У назві теми ДР освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» доцільно використовувати «Управління...», «Механізм...», «Розвиток...», «Система...», «Формування...», «Підходи...», «Оптимізація...», «Стимулювання...», «Забезпечення...».

Вибір теми ДР здійснюється за заявою студента за формою на ім'я завідувача кафедри та узгодженою з науковим керівником роботи (Додаток А).

Перелік орієнтовних напрямів досліджень, які можуть бути обрані предметом дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр», наведено у Додатку Б.

### **3. СТРУКТУРА, ЗМІСТ І ОБСЯГ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»**

Якість наукової роботи залежить не лише від вдалого добору необхідних матеріалів, а й від умілого використання їх, чіткої організації, систематичності й послідовності викладу, правильного оформлення наукового апарату. Тому важливим етапом у підготовці наукової роботи є складання її плану, продумування композиції.

Оскільки дипломна робота магістра є випускною кваліфікаційною працею, її оцінюють не лише за теоретичною науковою цінністю, актуальністю теми дослідження і прикладного значення отриманих результатів, але й за рівнем загально-методичної підготовки наукового твору, що, насамперед, знаходить висвітлення у його композиції.

*Композиція роботи* – це послідовність розташування її основних частин, до яких відносять основний текст (тобто розділи і підрозділи), а також частини

її довідково-супровідного апарату.

Традиційно склалася певна композиційна структура дипломної роботи магістра, *основними елементами* якої, у порядку їх розташування, є такі:

1. Титульний лист.
2. Завдання на дипломну роботу магістра.
3. Реферат.
4. Зміст.
5. Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів.
6. Вступ.
7. Розділи основної частини.
8. Висновки і рекомендації.
9. Перелік посилань.
10. Додатки.

*План дипломної роботи магістра* розробляється при безпосередній участі наукового керівника. План може мати вільну форму. Спочатку надається характеристика предмета дослідження, попередній план уточнюється у ході дослідження, але ж завдання залишаються незмінними.

У плані повинні відображатися основні структурні частини роботи, кожна з яких має свої цілі та зміст.

На подальших стадіях роботи складається план-проспект, у якому у реферативному вигляді подається логічне, послідовне висвітлення питань, згідно з якими буде систематизуватися фактичний матеріал. Це дає змогу керівникові виявити відповідність дослідження поставленим меті та завданням. Науковий керівник бере участь у розробці плану, рекомендує літературу, статистичні матеріали, згідно графіку проводить бесіди та консультації, надає оцінку змісту роботи в цілому та окремим її частинам, а також дає згоду на представлення роботи до захисту.

Незалежно від обраної теми, у практиці виконання студентських наукових робіт склалися певні вимоги щодо наявності у них обов'язкових елементів. Після титульної сторінки (зразок див. у Додатку В) розміщується

*завдання на дипломну роботу магістра* (див. Додаток Д). Далі подається реферат дипломної роботи магістра, що містить короткі відомості про роботу в цілому.

У *рефераті* мають бути дані про обсяг праці, кількість ілюстрацій, таблиць, кількість джерел згідно з переліком посилань, додатків, відображені всі структурні елементи вступу (об'єкт дослідження, мета і завдання, методи дослідження, наукова новизна і сфера застосування), а також перелік ключових слів. Ключові слова – це основні поняття, терміни, що характеризують суть роботи, їх перелік може включати від 5 до 16 слів (словосполучень), надрукованих великими літерами у називному відмінку у рядок через коми. Обсяг реферату має становити не більше однієї сторінки (зразок див. у Додатку Е).

Далі йде *зміст* (див. Додаток Ж). Він відбиває структуру роботи: *завдання на дипломну роботу магістра, реферат, вступ, розділи основної частини, висновки, рекомендації, перелік посилань*. При необхідності подається *перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів* (після реферату перед змістом), *додатки* (схеми, таблиці, графіки і т. ін.).

У *вступі* (Додаток К) обґрунтовується актуальність і практична значущість обраної теми роботи, визначається мета та завдання роботи, предмет та об'єкт дослідження і надається коротка інформація про нього; стисло характеризуються використані методи та прийоми дослідження, інформаційні джерела дослідження (при потребі надається загальна характеристика цих джерел), відзначають новизну, значення одержаних результатів, наводять дані про апробацію (якщо вони мають місце).

Якщо у роботі не будуть аналізуватися деякі аспекти теми, про це також зазначається у вступі.

Обов'язковим елементом вступу має бути розкриття стану вивчення обраної теми (0,5–1,5 сторінки), а тому огляд наукової літератури (вітчизняної та зарубіжної) повинен засвідчити ґрунтовне ознайомлення дослідника з проблематикою дослідження, уміння критично осмислювати надбання

попередників у цій царині, виокремлювати суттєве, визначати головне для подальших досліджень.

Завершує вступну частину короткий виклад структури наукової роботи.

Наприклад: *Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, рекомендацій, переліку посилань, додатків. Загальний обсяг роботи – 120 сторінок, перелік посилань включає 95 найменувань.*

Основна частина наукової роботи складається з окремих розділів, підрозділів, між ними має бути тісний зв'язок. Кожний розділ починають з нової сторінки.

У першому – *теоретичному розділі*, як правило, розкривається історія питання, визначається понятійний апарат дослідження (термінологія, якою оперуватиме дослідник), розглядаються загальні підходи до теми, що досліджується, з використанням різноманітних літературних джерел, у тому числі й зарубіжних, з обов'язковим порівнянням різних точок зору, використанням опублікованих статистичних даних із посиланням на джерела.

У цьому розділі надається теоретичне обґрунтування, наводяться: суть, значення, класифікаційні характеристики, історія та сучасні тенденції предмета дослідження, методологічні підходи. Усе викладене повинно мати певні елементи наукової новизни, обґрунтування власної позиції щодо обраних методів дослідження. Теоретичне обґрунтування має визначити роль і місце явищ та процесів, що досліджуються, у діяльності організації.

Отже, у першому розділі подається своєрідний реферативний виклад наукових здобутків у тій чи іншій галузі, проте він не зводиться лише до переказу думок вчених, виконавець дипломної роботи магістра має зіставляти різні погляди, заперечувати чи стверджувати їх і обов'язково окреслити коло нерозв'язаних питань, розкрити теоретичні передумови вивчення проблеми. Неприпустимим є анування праць за темою роботи без викладу власної позиції дослідника. Якщо автор наукової праці не погоджується з позиціями попередників, то треба не тільки відхиляти їх, а й давати обґрунтовані докази неправильності підходів, і навпаки, якщо він поділяє думку когось з учених,

приєднується до неї, йому необхідно це також аргументувати.

При згадуванні у тексті прізвищ учених-дослідників ініціали, як правило, ставляться перед прізвищем (І.А. Бланк, а не Бланк І.А., як це прийнято у переліку посилань).

Інші розділи присвячені описові фактичного матеріалу. Усі положення, висунуті у роботі, мусять бути добре аргументовані, тобто підкріплені достатньою кількістю мовних фактів із залученням переконливих думок інших авторів. *У кінці кожного розділу формулюють короткі висновки, щоб вивільнити загальні висновки від зайвих подробиць.*

Другий – *аналітико-дослідницький розділ* містить опис, характеристику сучасного стану питання, що досліджується, на об'єкті дослідження, діагностування діяльності підприємства щодо обраного напрямку дослідження, ґрунтовний аналіз із використанням накопиченого фактичного матеріалу та із залученням усіх теоретичних знань і певного методичного інструментарію.

Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графіки, діаграми мають супроводжуватися поясненнями та висновками, які дозволяють визначити сутність управлінських процесів, що спостерігаються в організації, їх особливості, тенденції, створити базу для виявлення невикористаних резервів.

Джерелом інформації є планові і фактичні показники господарської діяльності підприємства – об'єкта дослідження, статистична та бухгалтерська звітність, накази, розпорядження, результати спостережень, опитувань і обстежень та інших методів збирання первинної інформації, які використовує студент під час проходження виробничої та переддипломної практик.

Випускник має продемонструвати уміння робити правильне узагальнення накопиченого матеріалу, навички групування та обробки даних, на основі яких здійснюється аналіз, робляться висновки та обґрунтовуються рекомендації.

У третьому – *проектно-рекомендаційному розділі* надаються детальні пропозиції щодо вдосконалення діяльності організації відповідно до напрямку дослідження. Кожна з пропозицій повинна мати розгорнуте обґрунтування на основі аналізу, проведеного в аналітико-дослідницькій частині, виявлених

відхилень, проблем та недоліків. Запропоновані удосконалення та інновації повинні мати розрахунково-кількісне обґрунтування.

Пропозиції студента щодо науково-практичного вирішення досліджуваного питання повинні відповідати критеріям оптимальності, цільової ефективності та практичної втіленості.

*Висновки і рекомендації* містять стислий виклад підсумків роботи студента (вони можуть бути сформульовані у вигляді тез). Наводяться найбільш важливі теоретичні положення, відображаються найважливіші результати студентського дослідження, які містять оцінку результатів дослідження з точки зору відповідності меті дипломної роботи магістра та поставлених у вступі завдань. У заключній частині наукової роботи подаються стислі рекомендації, у яких акцентуються елементи наукової новизни та пропозиції щодо удосконалення досліджуваного напрямку діяльності організації.

Завершується текст роботи *переліком посилань* – у порядку появи посилань у тексті (він є найзручнішим для користування). Кожне джерело нумерується арабськими цифрами. Якщо використано дві та більше робіт одного автора, то вони подаються у хронологічній послідовності їх публікацій. Описи джерел у «Переліку посилань» повинні бути повними і точними з дотриманням вимог державного стандарту. Найтиповіші випадки бібліографічних описів наведені у Додатку Л.

Ілюстративний матеріал можна подавати як у тексті роботи, так і у вигляді додатків. Це можуть бути таблиці, схеми, графіки і т. ін., але якщо рисунок чи таблиця за розміром більше ніж на одну сторінку, то краще їх розміщувати у додатках. Усі додатки повинні нумеруватися та мати назви, що відповідають їхньому змісту. Нумерація аркушів з додатками продовжує загальну нумерацію сторінок основного тексту роботи.

Обсяг дипломної роботи магістра має бути в межах 100–120 сторінок без урахування додатків і переліку посилань.

Дипломна робота магістра подається до захисту разом із відгуком наукового керівника, листом-відгуком з організації – об'єкту дослідження,

зовнішньою рецензією та поданням Голові державної екзаменаційної комісії (ДЕК) щодо захисту дипломної роботи магістра.

*Відгук наукового керівника (Додаток М)* має свідчити про самостійність дослідження, актуальність теми, відповідність змісту роботи плану; оцінювати якість виконання роботи і працю студента над нею, містити висновок про можливість допуску дипломної роботи магістра до захисту у ДЕК.

*Лист-відгук з організації-об'єкта дослідження (Додаток П)* має свідчити про достовірність наведеної у роботі інформації, правдивість фактичних даних; підтверджувати актуальність теми для підприємства, самостійність роботи автора дослідження, практичну значущість аналітично-дослідницького та проектно-рекомендаційного розділів, а також можливість і перспективи впровадження запропонованих магістрантом рекомендацій.

*Рецензентами* можуть бути провідні спеціалісти, які працюють на підприємствах, у наукових установах, викладачі тієї ж або інших кафедр відповідного профілю та інших вищих навчальних закладів.

*Рецензія (Додаток Р)* має містити такі складові:

- висновки щодо актуальності обраної теми, практичної значущості виконаної дипломної роботи магістра;
- характеристика повноти завдання щодо розкриття теми дипломної роботи магістра, відповідність змісту роботи завданню;
- висновки щодо використання у роботі сучасних методів дослідження, методичних підходів до вдосконалення діяльності підприємства згідно з напрямом теми дипломної роботи магістра, наявності елементів наукової новизни;
- оцінка конкретних пропозицій, рекомендацій щодо вдосконалення управління певними аспектами діяльності, підвищення його ефективності;
- загальне враження від дипломної роботи магістра (оформлення; стиль, грамотність викладення матеріалу тощо);
- висновок рецензента про відповідність якості виконаної дипломної



роботи магістра вимогам, що висуваються до таких робіт, про можливість допущення її до захисту.

*Подання Голові державної екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи магістра містить довідку про успішність, яку готує деканат, висновок наукового керівника і висновок кафедри про роботу.*

Захист дипломної роботи магістра відбувається на відкритому засіданні Державної екзаменаційної комісії.

#### **4. ОБГРУНТУВАННЯ АКТУАЛЬНОСТІ ТЕМИ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА**

Початковим етапом дослідження є *обґрунтування актуальності теми.*

Наукове дослідження проводиться для того, щоб знайти вирішення проблеми. Тому правильне визначення проблеми, її чітке формулювання мають важливе значення, – вони задають напрямок наукового пошуку. При обґрунтуванні актуальності теми дипломної роботи магістра, перш за все, роботу слід пов'язати із загальним ходом проведених у даному напрямку досліджень. Зазвичай тут говорять про те, що йде розбудова відповідної галузі: *розгорнулася широка робота, набуває першочергового значення, помітно (значно) зріс (посилився, пожвавився) інтерес (увага), спостерігається пожвавлення (повороту) інтересу, значну увагу приділяють, особливу увагу привертають, все ширше розвивається вчення, послідовно обстоюється ідея, характеризується посиленою увагою, однією з найважливіших проблем є тощо.*

Для цього студентові необхідно опрацювати відповідну фахову літературу. Далі, як правило, йдеться про те, що назріли умови для виконання дипломного дослідження з обраної студентом теми. Тут коротко перераховують основні здобутки вітчизняного (а при потребі – і зарубіжного) досвіду в обраній галузі, називаючи при цьому прізвища відомих науковців в алфавітному або хронологічному порядку. Нерідко у цій частині надається коротка, але влучна характеристика окремих вагомих праць, які є значним здобутком у даній галузі

науки і відкрили перспективи її розвитку.

Після цього із загальної проблематики тієї галузі, про яку йде мова, виокремлюється проблема, яку досліджує студент і говориться про те, *що* тут ще не зроблено. Ця частина тексту, як правило, подається з нового абзацу й розпочинається словами *але, однак, проте, разом з тим* тощо, бо зміст цієї частини деякою мірою протиставляється сказаному вище – після певної кількості слів майже обов'язково йтиме заперечна частка (префікс) **не (не-)** (назвемо цю частину **заперечною**): *до цього часу (поки що) не була (не стала) предметом (спеціального, монографічного) дослідження (ще не досліджена), немає спеціальних (узагальнюючих) праць, певне коло питань ще не (досі не було, не знайшло) належного висвітлення, залишається низка нерозв'язаних питань, досі немає синтезуючої (узагальнюючої) праці, немає єдиного погляду, коло питань залишаються не вивченими (не розробленими), недостатній рівень опрацювання проблеми, характеризується неоднозначністю наукової інтерпретації і т. ін.* Зважте на те, що протиставлення цієї частини тексту попередній може передаватися й без заперечної частки **не**: *(однак, проте, але) дана проблема висвітлена фрагментарно, є однією з найменш досліджених, увагу вчених привертали лише окремі часткові питання, присвячені лише окремі статті, є лише окремі часткові питання, залишилися поза увагою, багато питань залишаються дискусійними, потребує глибокого й детального вивчення, назріла потреба виділити й описати, відкритою залишається проблема, залишається важливим об'єктом наукового вивчення, вимагає всебічного вивчення (опрацювання), на кожному етапі наукового пізнання з'являються нові аспекти дослідження тощо.* Утім ця частина тексту може передувати заперечній частині або стояти після неї.

У багатьох роботах обґрунтування на цьому не завершується, після згаданих компонентів обґрунтування часто коротко інформують про важливість очікуваних результатів для розвитку науки: *дослідження надасть можливість виявити особливості (закономірності, провідні тенденції), розкрити й поглибити уявлення; надасть ґрунт для узагальнень (вироблення послідовної*

*теорії); допоможе розкрити сутність; сприятиме розкриттю природи; дозволить з'ясувати глибинні процеси; надасть додатковий матеріал; дозволить з достатньою достовірністю вивчити (дослідити); сприятиме збагаченню теорії (практики), надасть змогу виявити тощо. Зверніть увагу на те, що опорні дієслова тут стоять, як правило, у майбутньому часі. Не слід захоплюватися детальною розповіддю про перспективи чи значення вашої роботи, не забувайте, що вам ще належить сформулювати її мету й завдання, вказати на теоретичне й практичне значення результатів.*

## **5. ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ Й ЗАВДАНЬ**

Після обґрунтування актуальності теми наукової роботи слід переходити до *формулювання мети дослідження та завдань*, які необхідно вирішити для досягнення поставленої мети.

*Мета роботи* – це сукупний кінцевий її результат, якого ми хочемо досягти. Але мета досягається поетапним виконанням певних *завдань*. Слід підкреслити, що завдання у процесі їх виконання можуть розширюватися й уточнюватися. У наукових працях кожна думка формулюється дуже скрупульозно, щоб вона звучала однозначно й точно.

У науковій роботі є своя специфіка у формулюванні мети й завдань. Ключовими словами у формулюванні мети виступають або дієслова у неозначеній формі (*дослідити, описати, здійснити, вивчити, розкрити* і т. ін.), або відповідні віддієслівні іменники (*дослідження, опис* тощо). Оскільки мета – це поняття ширше, ніж завдання, тут часто вживаються означення *комплексний, всебічний (комплексне дослідження, всебічне вивчення), монографічний*. Намагайтеся формулювати мету якомога компактніше, бажано, щоб у ній проглядалася головна думка наукової розвідки, а при визначенні завдань не доводилося іншими словами повторювати вже сказане – мету. Наведемо приклад вдалого формулювання мети: *«оцінити рівень сформованості організаційної культури на ПАТ Житомирський маслозавод та обґрунтувати*

*доцільність створення системи управління корпоративною культурою на підприємствах харчової промисловості України».*

Завдання потрібно не лише правильно й чітко сформулювати, а й поставити їх у певному порядку, так, щоб перед читачем розгорталася програма дій науковця. Спостереження показують, що у дослідженнях зазвичай ставляться завдання, які можна поділити на чотири групи. *Перша група завдань* може бути пов'язана з розглядом стану досліджуваної проблеми у теорії і практиці, виробленні теоретичних засад дослідження. *Друга група завдань* спрямована на більш чітке окреслення предмета й об'єкта вивчення. Завдання *третьої групи* (їх, як правило, кілька), мають у більшості випадків процесуальний характер – це безпосередній аналіз досліджуваного підприємства та статистичних даних щодо динаміки його розвитку, а також динаміки розвитку галузі, у якій працює підприємство – об'єкт дослідження.

Завдання *четвертої групи* – узагальню вального, підсумкового типу. Розглянемо ці завдання детальніше.

Будь-яка наукова робота починається з вивчення наукової літератури з проблеми – це питання техніки роботи. Тому не варто формулювати перше завдання, як це інколи буває, так: *вивчити й проаналізувати літературу з проблеми* (називається проблема). Наукове дослідження може починатися з аналізу різних теорій, на базі чого будується власне розуміння предмета дослідження, концепція роботи. Цілком сприйнятливий вигляд мають завдання, що починаються словами *розробити (обґрунтувати) теоретичні засади* (вказується чого), *з'ясувати статус (категоріальних понять), визначити поняття* (називається об'єкт), *визначити природу* (називаються економічні явища), *обґрунтувати* (принципи, підходи, методику тощо).

Приклад формулювання завдань:

- *з'ясувати теоретичні засади організаційної культури в контексті сучасної парадигми управління;*
- *дослідити розвиток концептуальних уявлень про внутрішню будову організаційної культури;*

- ***проаналізувати** теоретичні і прикладні аспекти внутрішньої будови організаційної культури підприємств;*
- ***визначити** обсяги попиту і пропозиції на ринку молокопереробних підприємств;*
- ***проаналізувати** сучасний рівень сформованості організаційної культури на підприємстві ПАТ Житомирський маслозавод;*
- ***обґрунтувати** доцільність використання системи поширення знань в процесі формування організаційної культури на підприємстві ПАТ Житомирський маслозавод»;*
- ***запропонувати** напрями підвищення ефективності управління організаційною культурою на підприємстві.*

І на завершення розмови про формулювання мети й завдань хочемо наголосити: наукове дослідження – це творча, але досить копітка праця, до формулювання окремих положень, а тим більше тих положень, що визначають характер, напрямки роботи, ви повертатиметеся не раз, мета й завдання обов’язково зазнають певних змін, уточнень, деталізації тощо як на етапах підготовки матеріалів, так і під час виконання роботи, її остаточного редагування.

## **6. ВИЗНАЧЕННЯ ОБ’ЄКТА Й ПРЕДМЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ**

Якщо у роботі добре сформульовано мету й завдання, то визначення об’єкта й предмета дослідження, як правило, не викликає труднощів. Визначення об’єкта й предмета роботи певною мірою конкретизує її мету й завдання.

*Об’єкт дослідження* – це процес чи явище, що породжує проблемну ситуацію. *Предмет дослідження* – це те, що знаходиться у межах об’єкту, це те, на що спрямована увага дипломної роботи магістра. Предмет визначає тему дослідження.

Об’єкт і предмет дослідження співвідносяться між собою як поняття

родове і видове відповідно. Тому коли виникає потреба уточнити об'єкт дослідження, визначають ще й його предмет.

Наведемо приклади формулювання об'єкту й предмету дослідження:

Об'єкт дослідження: *система управління організаційною культурою на підприємстві ПАТ Житомирський маслозавод.*

Предмет дослідження: *сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування і управління системою організаційної культури на підприємствах харчової промисловості*

Отже, в об'єкті виділяється та його частина, яка й є предметом дослідження. Саме предмет дослідження визначає тему наукової роботи і тому на нього спрямована основна увага дослідника.

## **7. РОБОТА З БІБЛІОГРАФІЧНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ**

Знайомство з опублікованою по темі роботи літературою починається з розробки ідеї, тобто задуму передбачуваного наукового дослідження, що, як уже вказувалося раніше, знаходить своє відображення у темі та робочому плані дипломної роботи магістра. Така постановка завдань дозволяє більш цілеспрямовано шукати літературні джерела за обраною темою і глибше осмислювати той матеріал, що міститься в опублікованих роботах інших учених, тому що основні питання проблеми майже завжди викладені у попередніх дослідженнях.

Далі варто продумати порядок пошуку та приступити до укладання картотеки (або списку) літературних джерел за темою. Добре складена картотека (список) навіть при швидкому огляді заголовків джерел дозволяє охопити тему в цілому. На основі списку можна вже на початку дослідження уточнити цілі.

Необхідно переглянути усі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою дослідження. До них належать матеріали, опубліковані у різних вітчизняних та зарубіжних виданнях, документи, що не публікуються (звіти про пошуково-

дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи, дисертації, депоновані рукописи, звіти фахівців про закордонні відрядження, матеріали закордонних фірм), офіційні матеріали тощо.

Вивчення літератури за обраною темою потрібно починати з загальних робіт, щоб одержати уявлення про основні питання, до яких належить обрана тема, а потім вже вести пошук нового матеріалу. Вивчення наукових публікацій бажано здійснювати по таких етапах:

- загальне ознайомлення з твором у цілому за його змістом; швидкий перегляд всього змісту; читання у порядку послідовності розташування матеріалу;
- вибіркове читання якоїсь частини твору; виписка матеріалів, що представляють інтерес;
- критична оцінка записаного, його редагування та «чистовий» запис як фрагмент тексту майбутньої дипломної роботи магістра.

При вивченні літератури не потрібно прагнути тільки до запозичення матеріалу. Паралельно варто обмірковувати знайдену інформацію. Цей процес повинен відбуватися протягом усієї роботи над темою, тоді власні думки, що виникнули у ході знайомства з чужими роботами, слугуватимуть основою для одержання нового знання.

Стан вивченості теми доцільно розпочинати зі знайомства з інформаційними виданнями, мета випуску яких – оперативна інформація як про самі публікації, так і про найбільш істотні сторони їх змісту. Інформаційні видання, на відміну від звичайних бібліографічних видань, оперують не тільки відомостями про друкарські твори, але й ідеями та фактами, які у них містяться.

Основну масу посібників чітко підрозділяють на три види видань: бібліографічні, реферативні й оглядові.

*Бібліографічні видання* містять упорядковану сукупність бібліографічних описів, що сповіщають фахівців про те, що видано по питанню, яке їх цікавить. Бібліографічний опис виконує тут дві функції. З одного боку, він оповіщає про

появу документів (сигнальна функція), а з іншого боку – повідомляє необхідні відомості для їхнього пошуку (адресна функція).

*Реферативні видання* містять публікації рефератів, що включають скорочений виклад змісту первинних документів (або їхніх частин) з основними фактичними відомостями та висновками. До реферативних видань відносять реферативні журнали, реферативні збірники, експрес-інформацію, інформаційні листки.

До *оглядових видань* відносять огляд по одній проблемі, напрямку та збірник оглядів. Огляди узагальнюють відомості, що містяться у первинних документах, будучи вищим ступенем їхньої аналітико-синтетичної переробки. Такі видання зазвичай повідомляють про стан або розвиток якоїсь науки або практичної діяльності, відображаючи все нове, що зроблено у ній за певний час.

Приклад оформлення бібліографічного опису наведено у Додатку М.

## **8. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»**

Оформлення дипломної роботи має відповідати загальним вимогам до наукових робіт згідно з державним стандартом ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки та техніки. Структура і правила оформлення» [2].

**Загальні вимоги.** Текст дипломної роботи набирають на комп'ютері через 1,5 міжрядкові інтервали (29-30 рядків на сторінці), друкують за допомогою принтера на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм); шрифт текстового редактора - Times New Roman, розмір 14 мм. Поля: зліва - не менше 25 мм, справа - не менше 10 мм, зверху і знизу — не менше 20 мм. Абзац — 15 мм. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту - однаковою.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту по центру сторінки (без крапки).



Складові дипломної роботи «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» не нумерують.

Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу великими літерами.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. Наприкінці номера підрозділу ставиться крапка. Наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу), за якою у тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу. Заголовки підрозділів та висновків до розділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Наприкінці заголовка крапки не ставлять.

**Нумерація.** Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, додатків, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами. Нумерація сторінок дипломної роботи має бути наскрізною і проставлятися у правому верхньому куті аркуша без крапки. Нумерація сторінок проставляється, починаючи зі «ВСТУПУ».

**Оформлення допоміжних матеріалів.** Допоміжними матеріалами є: *ілюстрації* (схеми, діаграми, графіки тощо), *формули*, *таблиці*, *додатки*. *Ілюстрації* позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації через крапку. Наприклад, Рис. 1.2. – другий рисунок першого розділу. Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

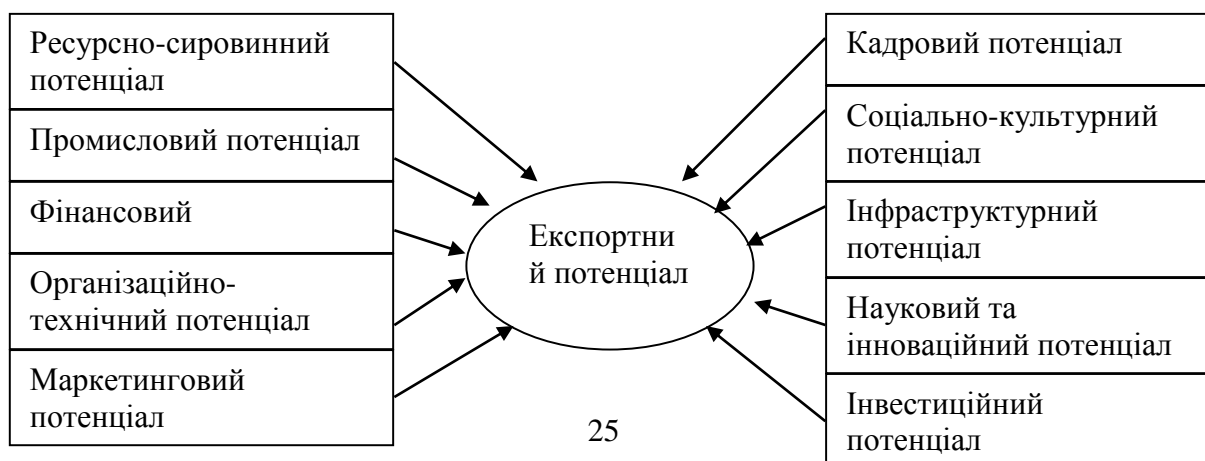


Рис. 1.2. Основні складові експортного потенціалу [3, с.12]

Таблиці та рисунки слід наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Таблиці та рисунки, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Таблиці та рисунки, розміри яких більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках.

Таблиці нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією в межах розділу, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, Таблиця 2.1 – перша таблиця другого розділу.

Назву таблиці друкують жирним шрифтом малими літерами (крім першої великої) і розміщують над таблицею.

У таблиці використовують шрифт Times New Roman, 12 кегль, міжрядковий інтервал – 1 (Приклад: табл. 4.1).

Таблиця 2.1 - **Сила впливу факторів зовнішнього середовища**

<b>Фактори</b>	<b>Сила впливу, %</b>	<b>Сумарний показник за факторами</b>	<b>Коефіцієнт загального впливу</b>
Політичні	5	2	0,1
Правові	15	0	0
Економічні	25	2	0,5
Демографічні	20	3	0,6
Науково-технічні	15	1	0,15
Соціокультурні	20	0	0,2

*Розраховано автором на основі даних анкетування*

Якщо таблиця запозичена, то в кінці таблиці необхідно вказати слово «Джерело:» і посилання на першоджерело.

У випадку, коли таблиця побудована на основі даних, розрахованих автором, тоді в кінці таблиці необхідно записати: «Розраховано автором на основі даних...» і вказати статистичні органи або організацію, яка звітує.

Формули нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу та порядкового номера формули в розділі, відокремлених крапкою. Номер формули зазначають на рівні формули у круглих дужках у крайньому правовому положенні, наприклад: (2.1) (перша формула другого

розділу). Посилання на формули надають порядковим номером формули в дужках, наприклад: «... у формулі (2.1)». Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під нею в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком.

**Приклад.** Валютна ефективність експорту розраховується за формулою (4.1):

$$E_{\text{екс}}^{\text{вал}} = \frac{\sum_{i=1}^m B_{\text{екс.}i}^{\text{од}} \cdot N_{\text{екс.}i}}{\sum_{i=1}^m Z_{\text{екс.}i}^{\text{од}}} \quad (4.1),$$

де  $B$  – валютна ціна  $i$ -го товару чи послуги;

$N_{\text{екс}}$  - кількість  $i$ -го товару в складі експортного еквівалента;

$Z$  – дисконтовані витрати на виробництво та реалізацію одиниці  $i$ -го товару чи послуги;

$m$  – кількість назв товарів та послуг в експортному еквіваленті.

*Додатки* оформлюються як продовження дипломної роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Кожний додаток друкується з нової сторінки.

З правого боку рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» (але без знака №) і велика літера, що позначає додаток. Наприклад: «Додаток Б». Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому куті зазначається «Продовження додатку...».

***Оформлення посилань на інформаційні джерела.*** Під час роботи з різними джерелами науковий етикет вимагає точно відтворювати цитований

текст, оскільки найменше скорочення може спотворити зміст, викладений автором. Посилання в тексті на джерела наводять у квадратних дужках із зазначенням джерела та сторінки. Перша цифра у квадратних дужках відповідає номеру джерела у списку використаних джерел, друга - номеру сторінки (наприклад, [24, с. 85]).

До *списку використаних джерел* включаються публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, законодавчі акти, інформаційні ресурси Інтернету, на які є посилання в роботі. До нього не включають підручники, навчальні посібники.

Всі джерела вказуються тією мовою, якою вони видані.

Під час складання списку використаних джерел необхідно дотримуватися національного стандарту ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [3].

## **9. ПІДГОТОВКА ТА ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»**

До захисту в ДЕК допускаються дипломні роботи, теми яких затверджені наказом ректора університету, а структура, зміст та якість викладення матеріалу та оформлення відповідають вимогам цих методичних рекомендацій кафедр, що підтверджено підписами наукового керівника і консультантів роботи та наявністю відгуку керівника.

Допуск до захисту ДР у ДЕК здійснюється завідувачем кафедри, що підтверджується візою завідувача кафедри на завданні в пояснювальній записці.

Робота, в якій виявлені принципові недоліки у прийнятих рішеннях, обґрунтуваннях, розрахунках та висновках, суттєві відхилення від вимог державних стандартів, до захисту в ДЕК не допускаються [6].

**Перелік документів, які представляються студентом до захисту дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр».**

1. **Пояснювальна записка.** Зброшурована (переплетена) пояснювальна записка підписується науковим керівником, консультантом, рецензентом, студентом та завідувачем кафедри.

2. **Письмовий відгук наукового керівника дипломної роботи.** Для написання відгуку керівникові надається повністю завершена дипломна робота, яка пройшла попередній захист та нормоконтроль. Відгук має містити висновок про можливість допуску дипломної роботи до захисту у ДЕК (додаток Л).

3. **Письмова рецензія.** Якщо студент допущений до захисту роботи, йому надається направлення до рецензента. Зразок рецензії наведено в додатку М.

*Рецензія не повинна дублювати відгук керівника, тому що відгук керівника – це в основному характеристика професійних та громадянських якостей дипломника та його роботи в процесі дипломного проектування, а рецензія – це характеристика якості безпосередньо дипломної роботи.*

*Негативна оцінка проекту, яка може бути висловлена в рецензії, не є підставою до недопущення його захисту в ДЕК.*

Вносити будь-які зміни або виправлення в дипломну роботу після отримання відгуку керівника та рецензії забороняється.

4. **Інші матеріали,** що характеризують освітню та професійну компетентність випускника, наукову та практичну цінність виконаної ним дипломної роботи: **ксерокопії статей та тез доповідей** за результатами проведеного в дипломній роботі ОКР «магістр» дослідження, **акти про практичне впровадження** (додаток Н), **лист-відгук** організації, на інформаційній базі якої виконувалася дипломна робота (додаток П).

Відгук керівника, рецензія, лист-відгук, акт про впровадження результатів роботи, ксерокопії статей та тез доповідей додаються і не підшиваються до ДР.

5. **Автореферат.** Автореферат дипломної роботи — це короткий виклад основних результатів дипломного дослідження. В авторефераті повинні бути висвітлені основні ідеї та висновки диплому, показаний внесок автора в проведене дослідження, а також ступінь новизни здійсненого студентом дослідження. Роздрукований автореферат (5 екземплярів) переплітається

окремо та додається до роботи; на одному з екземплярів автореферату має бути підпис наукового керівника.

**6. Ілюстративний матеріал до роботи** (в програмі Power Point до 15 слайдів, включаючи титульний аркуш). Роздрукований ілюстративний матеріал (5 екземплярів) переплітається окремо та додається до роботи. На одному з екземплярів роздаткового матеріалу має бути підпис керівника роботи, яким засвідчується те, що структура, зміст, якість викладення та оформлення ілюстративного матеріалу до доповіді відповідають вимогам.

#### **7. Залікова книжка студента.**

**Послідовність захисту дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» [6]:**

1. Оголошення секретарем ДЕК прізвища, імені та по-батькові студента, теми його дипломної роботи.

2. Доповідь студента (10-15 хвилин) з використанням ілюстративного матеріалу.

3. Відповіді на запитання членів комісії (до 15 хвилин).

4. Оголошення секретарем ДЕК відгуку наукового керівника та рецензії на дипломну роботу.

5. Відповіді студента на зауваження наукового керівника роботи, консультанта з розділу 4 роботи та рецензента (до 1 хвилини).

6. Оголошення голови ДЕК про закінчення захисту.

Після закінчення захистів та обговорення ДЕК оголошуються результати захисту. Оцінка, яка за результатами захисту дипломної роботи виставлена ДЕК, оскарженню не підлягає. Повторний захист роботи з метою підвищення оцінки не дозволяється.

У випадках, коли захист дипломної роботи визнається незадовільним, державна комісія встановлює, чи може студент подати на повторний захист ту ж роботу з доопрацюванням, чи він зобов'язаний опрацювати нову тему, визначену кафедрою.

Магістрант, який не захистив дипломну роботу, допускається до повторного захисту дипломної роботи протягом трьох років після закінчення вищого навчального закладу. У разі, якщо він не захистив дипломну роботу, наказом ректора відраховується з університету як такий, що не пройшов державної атестації.

**Доповідь під час захисту дипломної роботи** має бути змістовною і містити головні результати дослідження.

Зазвичай, доповідь починають зі слів «Шановний голово та члени Державної екзаменаційної комісії! До Вашої уваги пропонується доповідь за результатами дослідження, представленого в дипломній роботі освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» на тему «...».

Далі розкривається актуальність роботи, мета, об'єкт, предмет та база дослідження. Після вступної частини здійснюється виклад матеріалу відповідно до структурно-логічної схеми з посиланням на роздаткові ілюстративні матеріали та слайди на екрані.

Закінчують доповідь після викладення висновків та рекомендацій згідно з завданнями дослідження словами «Дякую за увагу, доповідь закінчено».

### **Структура слайдів:**

- 1) титульний аркуш, на якому зазначається тема роботи, автор та науковий керівник (1 слайд);
- 2) мета, завдання, предмет та об'єкт дослідження (1 слайд);
- 3) наукова новизна (1 слайд);
- 4) основні результати дослідження (10-12 слайдів);
- 5) основні положення висновків по охороні праці (1 слайд);
- 6) список публікацій за результатами проведеного в дипломній роботі ОКР «магістр» дослідження (1 слайд).

Рекомендовано пронумерувати слайди та ілюстративний матеріал.

## **10. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «МАГІСТР»**

За результатами публічного захисту дипломної роботи магістра ДЕК більшістю голосів приймає рішення щодо оцінки захисту і роботи (враховуючи відгук наукового керівника, рецензента, зміст доповіді, відповіді на запитання).

Критерії оцінки відображають вимоги до рівня кваліфікації магістра за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності», зафіксовані у державному освітньому стандарті.

Під час оцінювання дипломної роботи члени державної екзаменаційної комісії особливу увагу звертають на зміст дипломної роботи, якість оформлення та безпосередньо процес захисту.

Автор дипломної роботи має продемонструвати вміння: логічно та аргументовано викладати матеріал, коректно використовувати статистичні, математичні та інші методи, проводити власні дослідження; володіння навичками узагальнення, формулювання висновків; працювати з інформаційними джерелами; ініціювати та обґрунтовувати інноваційні підходи до вирішення задачі, що досліджується.

Критеріями оцінювання дипломної роботи є:

- чіткість, повнота та послідовність розкриття кожного питання плану і теми роботи в цілому;
- науковість стилю викладання, відсутність орфографічних і синтаксичних помилок;
- правильне оформлення роботи відповідно до стандартів.

Дипломна робота, в якій зроблено власне оцінювання різних літературних джерел, використано сучасні методи дослідження, побудовано формалізовану модель проблеми, проведено комплексні наукові дослідження, розрахунки і на їх основі - аргументовано висновки та обґрунтовано пропозиції, а результати наукового дослідження опубліковано у наукових виданнях та/або матеріалах наукових конференцій, може бути оцінена на *«відмінно»*.



Робота, в якій зроблено власне оцінювання використаних літературних джерел, самостійно проаналізовано підібраний матеріал, звітні дані підприємства або організації, на базі яких досліджувалася тема, проведено комплексні дослідження, зроблено висновки та сформульовано пропозиції, але вони не є достатньо аргументованими, може бути оцінена на **«добре»**.

Робота, в якій розкрито тему, прореферовано необхідні літературні джерела, проаналізовано відповідні інформаційні та статистичні бази даних, проведено дослідження, сформульовано висновки без необхідного їх обґрунтування допускається до захисту, але не може бути оцінена вище ніж **«задовільно»**.

Результати захисту дипломних робіт оцінюються з використанням Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС) (за шкалою «А», «В», «С», «D», «E», «FX», «F») та національної системи («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

## ДОДАТКИ

*Додаток А*

Завідувачу кафедри менеджменту

\_\_\_\_\_  
Студента(ки) \_\_\_\_\_ групи  
ПІБ

## Заява

Прошу затвердити тему дипломної роботи **освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**: «\_\_\_\_\_».

Науковий керівник: к.е.н., доц. \_\_\_\_\_ ПІБ

Дата

Підпис студента

*Не заперечую (візується від руки) підпис* \_\_\_\_\_ / \_\_\_\_\_./

**Тематика дипломних робіт кафедри менеджменту і адміністрування для спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування (за видами економічної діяльності)»**

<b>№ п/п</b>	<b>Тема</b>
1.	Розробка і впровадження організаційного інжинірингу (на матеріалах ... підприємства)
2.	Підвищення ефективності управління дисципліною в організації(на матеріалах ... підприємства)
3.	Формування і оцінка ефективності системи управління корпоративною культурою
4.	Формування стратегії взаємовідносин із стейкхолдерами корпорації
5.	Організаційно-економічний механізм здійснення змін в організації
6.	Антикорупційна діяльність у сфері публічного адміністрування (на прикладі ... органу влади)
7.	Підвищення ефективності формування кадрового резерву організації
8.	Підвищення ефективності навчання персоналу організації
9.	Організація роботи корпоративного навчального центру
10.	Формування і оцінка стратегії розвитку персоналу підприємства
11.	Управління ефективністю корпоративної інформаційної системи
12.	Підвищення ефективності використання автоматизованих систем аналізу управлінської діяльності
13.	Управління вибором технологічної архітектури для електронної комерції
14.	Підвищення ефективності вибору методів контролю якості в організації
15.	Впровадження системи управління якістю в організації
16.	Управління ризиками інноваційного проекту
17.	Управління проектними ризиками в організації
18.	Вдосконалення управління часом виконання робіт у проектах
19.	Обґрунтування і планування проектів в організації
20.	Формування стратегії подолання опору змінам
21.	Підвищення ефективності стратегічного управління корпорацією
22.	Антикризове управління організацією (на матеріалах ... підприємства)
23.	Управління ризикозахищеністю організації(на матеріалах ... підприємства)
24.	Організація і оцінка ефективності контролю за процесом здійснення змін
25.	Оцінка ефективності впровадження змін в організації
26.	Вдосконалення планування ресурсного забезпечення проекту

27.	Управління якістю проектів організації
28.	Управління якістю інноваційного проекту
29.	Управління внутрішнім аудитом якості в організації
30.	Оцінка результативності і ефективності публічного адміністрування (на прикладі ... органу влади)
31.	Використання технологій штучного інтелекту в управлінні організацією
32.	Управління регіональними інформаційними мережами в організації
33.	Управління локальними інформаційними мережами в організації
34.	Підвищення ефективності управління капіталом підприємств
35.	Управління фінансовими ризиками організації
36.	Підвищення ефективності управління капіталом підприємств
37.	Удосконалення і оцінка ефективності організаційного дизайну (на матеріалах ... підприємства)
38.	Оцінка ефективності організації роботи органів корпоративного управління
39.	Управління організаційним розвитком
40.	Організація контролю за виконанням проекту і оцінка його ефективності
41.	Управління обліком витрат на якість в організації
42.	Оцінка ефективності контролю за роботою органів корпоративного управління
43.	Підвищення результативності і ефективності публічного адміністрування в економічній сфері (на прикладі ... органу влади)
44.	Управління безпекою інформаційних систем в організації
45.	Антимонопольна діяльність у сфері публічного адміністрування (на прикладі ... органу влади)
46.	Управління трудовим потенціалом організації
47.	Управління системою підвищення кваліфікації в організації
48.	Вдосконалення управління персоналом у проектах
49.	Управління людськими ресурсами інноваційного проекту
50.	Управління інтелектуальним потенціалом організації
51.	Управління маркетингом персоналу в організації
52.	Підвищення ефективності системи оцінки персоналу організації
53.	Формування і оцінка ефективності стратегії корпоративної соціальної відповідальності
54.	Управління реінжинірингом бізнес-процесів в організації
55.	Управління вартістю інноваційного проекту
56.	Організаційно-економічний механізм сертифікації систем якості на підприємстві

57.	Підвищення результативності і ефективності публічного адміністрування в соціальній сфері (на прикладі ... органу влади)
58.	Підвищення ефективності використання автоматизованих систем аналізу маркетингової діяльності
59.	Підвищення ефективності антикризового фінансового управління організації
60.	Підвищення ефективності управління інвестиціями підприємств
61.	Формування і оцінка фінансової стратегії підприємства
62.	Формування і оцінка стратегії лідерства в управлінні змінами
63.	Підвищення ефективності управління грошовими потоками організації
64.	Підвищення ефективності управління активами підприємств
65.	Підвищення результативності і ефективності публічного адміністрування у сфері освіти (на прикладі ... органу влади)
66.	Управління процесом планування і підготовки до впровадження змін в організації
67.	Стратегічні напрями зростання конкурентоспроможності підприємств
68.	Стан та шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції
69.	Стан та шляхи підвищення економічної ефективності діяльності органів державної влади
70.	Економічна діагностика та напрями зростання ефективності використання виробничого потенціалу
71.	Стратегічне управління процесом зростання економічної ефективності використання виробничого потенціалу
72.	Управління процесом забезпечення рентабельності господарської діяльності підприємств
73.	Стратегія управління розвитком підприємства та шляхи його імплементації
74.	Адміністрування інноваційного потенціалу підприємств регіону (району) та напрямки його розвитку (на прикладі державних органів влади)
75.	Управління ефективністю ланцюгами постачання
76.	Підвищення ефективності виробничої програми підприємства
77.	Управління обсягом та асортиментною структурою випуску продукції .
78.	Управління ефективністю зовнішньоекономічних операцій підприємств
79.	Управління ефективністю цінової політики підприємства
80.	Стратегія управління мотивацією праці на підприємстві
81.	Підвищення ефективності управління системою комунікацій підприємства
82.	Управління процесом податкової оптимізації на підприємстві
83.	Управління реструктуризацією портфелю фінансових інвестицій підприємства
84.	Оцінка ефективності заходів щодо виведення підприємства із стану кризи
85.	Ефективність механізму управління корпоративним підприємством

86.	Інноваційний потенціал об'єднання підприємств
87.	Механізм реалізації оптимальної бізнес моделі підприємства
88.	Управління економічною безпекою підприємства

**Приклад титульного аркуша дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Соціально-психологічний факультет**

**Кафедра менеджменту і адміністрування**

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА**

**до дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня  
«МАГІСТР»**

**на тему: «Формування і оцінка ефективності системи управління  
організаційною культурою»**

**Виконав:** студент 6 курсу, \_\_\_\_\_ групи  
**спеціальності 8. 03060101 «Менеджмент  
організацій і адміністрування»**  
ПІБ студента \_\_\_\_\_

**Керівник роботи**

\_\_\_\_\_  
(Наук.ступінь, звання, прізвище, ініціали)

\_\_\_\_\_  
(Підпис)

**Консультант з питань охорони праці**

\_\_\_\_\_  
(Наук.ступінь, звання, прізвище, ініціали)

\_\_\_\_\_  
(Підпис)

**Рецензент**

\_\_\_\_\_  
(Наук.ступінь, звання, прізвище, ініціали)

\_\_\_\_\_  
(Підпис)

**ЖИТОМИР – 201\_ року**

**Д.1. Зразок завдання на дипломну роботу освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Соціально-психологічний факультет**

**Кафедра менеджменту і адміністрування**

**Освітньо-кваліфікаційний рівень «МАГІСТР»**

**Спеціальність 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

**Завідувач кафедри**

«\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**ЗАВДАННЯ**

**НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

\_\_\_\_\_  
(Прізвище, ім'я та по-батькові)

**1. Тема роботи:** «\_\_\_\_\_»

**керівник роботи** \_\_\_\_\_

(Наук.ступінь, звання, прізвище, ім'я та по-батькові)

Затверджена наказом по університету №\_\_\_\_\_ від «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**2. Строк подання студентом роботи** «\_\_» \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**3. Вихідні дані до роботи:** \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_



#### 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки

а) теоретико-методологічна частина (цей пункт формується відповідно до змісту розділу 1):

---

---

---

---

б) дослідницько-аналітична частина (відповідно до змісту розділу 2):

---

---

---

---

в) проектно-рекомендаційна частина (цей пункт формується відповідно до змісту розділу 3):

---

---

---

---

г) охорона праці (цей пункт формується відповідно до змісту розділу 4):

---

---

---

5. Перелік графічного матеріалу (цей пункт формується відповідно до слайдів презентації і відповідає їх переліку)

---

---

---

---

---

---

---

#### 6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 4			

7. Дата видачі завдання

\_\_\_\_\_

**Д.2. Приклад завдання на дипломну роботу освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

**Соціально-психологічний факультет**

**Кафедра менеджменту і адміністрування**

**Освітньо-кваліфікаційний рівень «МАГІСТР»**

**Спеціальність 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

**Завідувач кафедри**

\_\_\_\_\_.

**«\_\_» \_\_\_\_\_ 201\_ р.**

**ЗАВДАННЯ**

**НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

**\_\_\_\_\_Іванова Івана Олександровича\_\_\_\_\_**

**1. Тема роботи: «Формування і оцінка ефективності системи управління корпоративною культурою»**

**керівник роботи \_\_\_\_\_**

**Срок подання студентом роботи 01.06.201\_\_ р.**

**2. Вихідні дані до роботи:** інформація про історію створення та розвиток ТОВ «XXX», фінансова звітність (форма № 1 «Баланс», форма № 2 «Звіт про фінансові результати», за 20\*\*-20\*\* рр.), статистична звітність (форма № 8-ЗЕД (річна) «Звіт про експорт (імпорт) товарів»), первинні документи підприємства (договори на поставку продукції, торговельні угоди), статут.

**4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки**

**а) теоретико-методологічна частина:**

визначити економічної сутності категорії «організаційна культура підприємства»; розглянути особливості розвитку концептуальних уявлень про внутрішню будову організаційної культури; розглянути властивості і функції організаційної культури підприємств;

**б) дослідницько-аналітична частина:**

здійснити діагностику стану та тенденцій розвитку організаційної культури в межах підприємств; оцінити сучасний стан розвитку молокопереробних підприємств України; проаналізувати чинники та перспективи підвищення ефективності управління організаційною культурою підприємства

**в) проектно-рекомендаційна частина:**

розробити механізм управління; сформулювати практичні рекомендації щодо впровадження механізму управління системою організаційної культури підприємства; спрогнозувати результативність реалізації науково-практичних рекомендацій

**г) охорона праці та безпека та безпека в надзвичайних ситуаціях:**

охарактеризувати загальні положення охорони праці та пожежної безпеки в надзвичайних ситуаціях на підприємстві; обґрунтувати рекомендації щодо покращення охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на підприємстві ПАТ «.....»

**5. Перелік графічного матеріалу**

1.Позиція ТОВ «XXX» на міжнародному ринку. 2.Структурна модель механізму управління системою організаційної діяльності підприємства. 3.Опис товару підприємства. 4.....  
5..... 6..... 7..... 8.....  
9..... 10..... 11 .....

**6. Консультанти розділів роботи**

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях	к.т.н., доц. _____		

**7. Дата видачі завдання 14.10.201\_\_ р.**

## КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

### виконання дипломної роботи студентом Івановим І.О.

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір необхідної інформації, вивчення та аналіз літературних і періодичних джерел з обраної тематики	__.__.20__ – __.__.20__	
2.	Дослідження теоретичних засад управління організаційною культурою	__.__.20__ – __.__.20__	
3.	Діагностика фінансового стану та потенційних можливостей діяльності підприємств	__.__.20__ – __.__.20__	
4.	Виявлення та оцінювання сформованості системи організаційної культури, оцінювання чинників та перспектив підвищення ефективності управління системою організаційної культури підприємства	__.__.20__ – __.__.20__	
5.	Формування ефективного механізму управління системою організаційної культури підприємства	__.__.20__ – __.__.20__	
7.	Розроблення практичних рекомендацій щодо впровадження запропонованого механізму та його адаптації в процесі діяльності підприємства	__.__.20__ – __.__.20__	
8.	Прогнозування результативності реалізації науково-практичних рекомендацій	__.__.20__ – __.__.20__	
8.	Обґрунтування рекомендацій щодо покращення охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на підприємстві	__.__.20__ – __.__.20__	

Студент

**Керівник дипломної роботи**

\_\_\_\_\_  
(підпис)

\_\_\_\_\_  
(підпис)

**ПБ**

**ПБ**

**Приклад структури реферату дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**РЕФЕРАТ**

Дипломна робота на тему: «\_\_\_\_\_» містить 120 сторінок, 24 таблиці, 25 рисунків, 6 додатків. Перелік посилань нараховує 67 найменувань.

- мета роботи, об’єкт та предмет дослідження;
- методи (методики) дослідження та апаратура;
- результати роботи та їхня новизна;
- рекомендації щодо використання результатів роботи;
- результати перевірки можливостей практичного використання отриманих результатів;
- пропозиції щодо можливих напрямів продовження досліджень.

**Ключові слова:**

**ABSTRACT**

Master's thesis includes 120 pages, 24 tables, 25 drawings, 46 attachments. The bibliography list consists of 60 items.

- The research object and subject, the purpose of the work;
- The research methods;
- The results of work and scientific novelty;
- Recommendations about the usage and application of the results of work;
- The verification results of the practical usage of the results of bachelor's thesis;
- Possible areas of continuing research.

**Keywords:**

## **Е.2. Приклад змісту реферату дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

### **РЕФЕРАТ**

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» на тему «**Управління економічною безпекою у зовнішньоекономічній діяльності підприємства**» містить 119 сторінок, 25 таблиць, 15 рисунків, 33 формули, 7 додатків. Перелік посилань нараховує 60 найменувань.

**Метою дослідження** є: подальший розвиток теоретичних положень та розробка рекомендацій щодо ефективного формування та управління системою організаційної культури підприємства.

**Об'єкт дослідження:** система управління організаційною культурою на підприємстві ПАТ Житомирський маслозавод.

**Предмет дослідження:** сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів формування і управління системою організаційної культури на підприємствах харчової промисловості

У роботі для досягнення поставленої мети було використано такі **методи дослідження:** теоретичного узагальнення – для уточнення понятійного апарату щодо організаційної культури на підприємстві; статистичного аналізу – для групування та порівняння емпіричних даних; експертного оцінювання – для ранжування; графічний метод - для наочного представлення результатів досліджень; метод синтезу - для розкладання чинників економічної безпеки на окремі групи.

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає в обґрунтуванні підходів до формування та вдосконалення управління системою організаційної культури підприємства, а саме:

---

---

---

---

**Практичне значення одержаних результатів** полягає в тому, що їх упровадження дозволить створити такий механізм, за допомогою якого підприємства зможуть управляти організаційною культурою на основі врахування особливостей, притаманних групам носіїв загроз, об'єктивного оцінювання стану економічної безпеки та діяльності підприємства і врахування високої мінливості економічних інтересів потенційних партнерів.

Висновки та рекомендації роботи можуть знайти конкретну реалізацію в діяльності ПАТ «Житомирський маслозавод» в частині рекомендацій щодо реалізації системи планування, організації, мотивації та контролю економічної безпеки діяльності.

Можливими напрямками продовження досліджень є альтернативні методики оцінки економічної безпеки та розроблення відповідного програмного забезпечення.

**Ключові слова:**

**Приклад змісту дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня  
«магістр» на тему: «Формування і оцінка ефективності системи  
управління корпоративною культурою»**

**ЗМІСТ**

**ВСТУП**

**РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА  
УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ ПІДПРИЄМСТВА**

- 1.1. Економічний зміст поняття організаційної культури
- 1.2. Властивості і функції організаційної культури підприємств
- 1.3. Характеристика процесу формування і управління системою організаційної культури підприємств

Висновки до розділу 1

**РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ  
ПІДПРИЄМСТВА ПАТ «Житомирський маслозавод**

- 2.1. Організаційна характеристика підприємства ПАТ «Житомирський маслозавод
- 2.2. Порівняльний аналіз сучасних методик діагностики організаційної культури підприємства
- 2.3. Діагностика рівня організаційної культури на підприємстві ПАТ «Житомирський маслозавод»

Висновки до розділу 2

**РОЗДІЛ 3. НАПЯМИ ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ  
В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА**

- 3.1. Формування ефективного механізму управління організаційною культурою
- 3.2. Практичні рекомендації щодо впровадження запропонованого механізму та його адаптації в процесі діяльності підприємства
- 3.3. Прогнозування результативності реалізації науково-практичних рекомендацій

Висновки до розділу 3

**РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ  
СИТУАЦІЯХ**

- 4.1. Аналіз стану охорони праці та безпеки в надзвичайних ситуаціях на підприємстві в контексті
- 4.2. Обґрунтування рекомендацій щодо покращення

Висновки до розділу 4

**ВИСНОВКИ**

**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**

**ДОДАТКИ**

**Структура вступу дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного  
рівня «магістр»**

**ВСТУП**

- 1. Актуальність теми.**
- 2. Світові тенденції вирішення поставлених завдань.**
- 3. Мета роботи**
- 4. Завдання, які потрібно вирішити у ході виконання роботи**
- 5. Об'єкт дослідження**
- 6. Предметом дослідження**
- 7. Методи дослідження**
- 8. Наукова новизна одержаних результатів**
- 9. Практичне значення одержаних результатів**
- 10. Апробація результатів дослідження.**
- 11. Публікації.**



**Зразки оформлення бібліографічних описів у списку літератури  
відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з  
інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний  
запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила  
складання» [3]**

**Книги**

**Однотомний документ**

*Один автор*

1. Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. ; **НАН України, Ін-т математики**. — К. : Ін-т математики, 2006. — 111 с. — (Математика та її застосування) (Праці / Ін-т математики НАН України ; т. 59). — **Бібліогр.: с. 97—106 (93 назви) та в підрядк. прим.** — ISBN 966-02-3964-5.

*Два автори*

2. Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : **підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]** / О. В. Суберляк, П. І. Баштанник ; **М-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти**. — Львів : Растр-7, 2007. — 375 с. : *іл., табл., портр.* — **Бібліогр.: с. 358—362.** — ISBN 978-966-2004-01-4.

*Три автори*

3. Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; **пер. с англ. Ф. П. Тарасенко**. — Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. — XLIII, 265 с. : *ил.* — **Предм. указ.: с. 263—265.** — **Библиогр. в конце гл.** — ISBN 978-966-415-020-7.

*Чотири автори*

4. Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : **[підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.]** / О. В. Гвоздєв, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. — К. : Вища освіта, 2006. — 478, [1] с. : *іл., табл.* — (ПТО: Професійно-технічна освіта). — **Бібліогр.: с. 472—473.** — ISBN 966-8081-58-7.

*П'ять і більше авторів*

5. Психология менеджмента / [ Власов П. К., Липницкий А. В., Луцихина И. М. и др.]; **под ред. Г. С. Никифорова**. — [3-е изд.]. — Х. : Гуманитар. центр, 2007. — 510 с. : *ил., табл.* — **Библиогр.: с. 504—510.** — ISBN 966-83243-34-X.

*Без автора*

6. Воскресіння мертвих : українська барокова драма : **антологія** / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. — К. : Грамота, 2007. — 638, [1] с. — **Бібліогр. в прим. в кінці розд.** — ISBN 978-966-349-045-X.

### Багатотомний документ

7. Межгосударственные стандарты : каталог : **в 6 т.** / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; *ред. Иванов В. Л.*]. — Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005 — (Серия "Нормативная база предприятия"). — ISBN 966-7961-45-1. Т. 1. — 2005. — 277 с. — ISBN 966-7961-46-X.
8. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : **в 6 т.** / Н. П. Кучерявенко. — Х. : Право, 2002— . — ISBN 966-95754-6-X. Т. 4 : Косвенные налоги. — 2007. — 534 с. — *Библиогр. в подстроч. примеч.* — ISBN 966-8467-91-4.

### Матеріали конференцій, з'їздів

9. Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : *матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"]*, (Харків, 11—13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харків. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва ; *редкол.: В. М. Нагаєв [та ін.]*. — Х. : Харків. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. — 167 с. : *іл., табл.* — *Бібліогр. в кінці доп.* — ISBN 966-7392-31-7.
10. Кібернетика в сучасних економічних процесах: *зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф.* / Держкомстат України, Ін-т статистики, обліку та аудиту. — К. : ICOA, 2002. — 147 с. : *іл., табл.* — ISBN 966-8059-08-5.

### Препринти

11. Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. — Х. : ННЦ ХФТИ, 2006. — 19 с. : *ил., табл.* — (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьков. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4). — *Библиогр.: с. 18—19 (23 назв.)*.

### Словники

12. Географія : *словник-довідник* / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. — Х. : Халімон, 2006. — 175, [1] с. : *табл.* — *Алф. покажч. ст.: с. 166—175.* — ISBN 978-966-2011-05-0.
13. Європейський Союз : *словник-довідник* / [ред.-упоряд. М. Марченко]. — 2-ге вид. — К. : K.I.C., 2006. — 138 с. : *іл., табл.* — ISBN 966-8039-97-1.

### Законодавчі та нормативні документи

14. Кримінально-процесуальний кодекс України : *за станом на 1 груд. 2005 р.* / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 207 с. — (Бібліотека офіційних видань). — ISBN 966-611-412-7.
15. Медична статистика : *зб. нормат. док.* / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько ; *М-во охорони здоров'я України, Голов. упр. охорони здоров'я та мед. забезп. м. Києва, Київ. міськ. наук. інформ.-аналіт. центр мед. статистики.* — К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. — 459 с. : *табл.* — (Нормативні директивні правові документи). — ISBN 966-8318-99-4.

### Стандарти

16. Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. — [Чинний від 2006—01—01]. — К. : Держспоживстандарт України 2006. — IV, 231 с. : *табл.* — (Національний стандарт України).

### Каталоги

17. Межгосударственные стандарты : *каталог : в 6 т.* / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; *ред. Иванов В. Л.*]. — Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006— . — (Серия "Нормативная база предприятия"). — ISBN 966-7961-77-X. Т. 5. — 2007. — 264 с. — ISBN 966-7961-75-3. Т. 6. — 2007. — 277 с. : *табл.* — *Библиогр.: с. 277 (6 назв.).* — ISBN 966-7961-76-1.

#### Бібліографічні покажчики

18. Куц О. С. Бібліографічний покажчик та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році : *спец.: 24.00.01 — олімп. і проф. спорт, 24.00.02 — фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення, 24.00.03 — фіз. реабілітація* / О. Куц, О. Вацеба ; *Львів. держ. ун-т фіз. культури.* — Львів : Укр. технології, 2007. — 74 с. : *табл.* — *Текст: укр., рос., англ.*

#### Автореферати дисертацій

19. Новосад І. Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : *спец. 05.02.08 "Технологія машинобудування"* / Новосад Іван Ярославович; *Тернопіл. держ. техн. ун-т ім. Івана Пулюя.* — Тернопіль, 2007. — 20, [1] с., *включ. обкл. : іл.* — *Бібліогр.: с. 17—18.*

#### Частина книги, періодичного, продовжуваного видання

20. Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // *Теорія та методика фізичного виховання.* — 2007. — № 6. — С. 15—18, 35—38. — *Бібліогр.: с. 38.*
21. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // *Бібліотечний вісник.* — 2006. — № 6. — С. 14—17.

#### Електронні ресурси

22. Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті [Електронний ресурс] : *(підсумки 10-ї Міжнар. конф. "Крим-2003")* / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, І. А. Павлуша // *Бібліотечний вісник* — 2003. — № 4. — С. 43. — Режим доступу до журн.: <http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm>. — Назва з екрану.

*Елементи, виділені напівгрубим курсивом, є факультативними і вводяться в бібліографічний запис залежно від теми дипломної роботи. Проміжки між знаками та елементами запису є обов'язковими і використовують для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.*

**Структура рецензії на дипломну роботу ОКР «магістр»**

**РЕЦЕНЗІЯ**

на дипломну роботу  
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»  
виконану на тему: «\_\_\_\_\_»  
студентом 6 курсу \_\_\_\_ групи  
Івановим Іваном Олександровичем

Складається у довільній формі із зазначенням:

- відповідності дипломної роботи затвердженій темі та завданню на дипломну роботу;
- актуальності теми, новизни постановки і розроблення задачі;
- наукової новизни;
- оригінальності прийнятих рішень та отриманих результатів;
- правильності проведених розрахунків;
- якості виконання пояснювальної записки;
- можливості впровадження результатів дипломної роботи;
- обґрунтованості висновків та пропозицій;
- використання наукових методів дослідження;
- вміння студента чітко, грамотно і аргументовано викладати матеріал, правильно оформлювати його;
- участі студента у проведених дослідженнях, теоретичній та аналітичній обробці отриманих результатів,
- формулювання наукової ідеї (положення);
- недоліків, щодо змісту роботи або оформлення;
- оцінки дипломної роботи за 4-баловою системою і можливості присвоєння дипломнику відповідної кваліфікації (згідно з навчальним планом напрямку підготовки або спеціальності.)

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам і заслуговує оцінки "відмінно", а її автору, **Іванову Івану Олександровичу**, може бути присвоєна кваліфікація магістра з менеджменту і адміністрування за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент і адміністрування».

Рецензент

Підпис засвідчую:  
заст. декана

**Структура листа-відгуку від організації на дипломну роботу  
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**ЛИСТ- ВІДГУК**

\_\_\_\_\_  
назва організації

**на дипломну роботу освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**Студента ЖДУ ім. Івана Франка \_\_\_\_\_**

**на тему: « \_\_\_\_\_ »**

1. Актуальність теми.
2. Якість проведеного аналізу проблеми, достовірність наведеної в роботі інформації.
3. Практична цінність висновків і рекомендацій.
4. Наявність недоліків.
5. Загальний висновок і оцінка дипломної роботи.

Рецензент,  
посада, місце роботи

Печатка « \_\_\_\_\_ » 20\_\_ р.

**П.2. Орієнтовний зразок листа-відгуку на дипломну роботу  
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**ЛИСТ – ВІДГУК**

**ПАТ «Житомирський маслозавод»**

на дипломну роботу освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»

Студента ЖДУ імені Івана Франка

Іванова Івана Олександровича

на тему:

**«Формування і оцінка ефективності системи управління корпоративною  
культурою»**

*1. Актуальність теми.* Тема дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» Іванова І.О. є актуальною для підприємства, оскільки ... Дипломна робота присвячена пошуку шляхів ... Робота містить перелік .... Для розширення діяльності підприємства у сфері управління корпоративною культурою необхідним є ...

*2. Якість проведеного аналізу проблеми, достовірність наведеної в роботі інформації.* Аналіз проведений у дипломній роботі досить глибоко та кваліфіковано висвітлює проблему ... Виокремлення основних аспектів .... надало можливість виявити слабкі місця та перспективи для розвитку і вдосконалення підприємства. Інформація наведена в роботі є достовірною і відповідає дійсності.

*3. Практична цінність висновків і рекомендацій.* Робота має практичну цінність, оскільки пропозиції, що надані в ній щодо ..., дозволяють підвищити ..., а отже і збільшити ..., що відповідно, призведе до .... Також завдяки впровадженню запропонованих рекомендацій щорічні витрати мають зменшитись на ... грн.. Отже практична значущість аналітично-рекомендаційного розділу досить важлива та існує можливість і перспективи впровадження запропонованих у роботі рекомендацій.

*4. Наявність недоліків.* До недоліків роботи можна віднести ..., зокрема тривалий період впровадження запропонованих заходів, відсутність детального аналізу впливу зовнішнього середовища на підприємство.

*5. Загальний висновок і оцінка дипломної роботи.* У процесі написання дипломної роботи студент Іванов І.І. проявив вміння застосовувати набуті теоретичні знання в практичному аспекті. Результати дослідження були розглянуті генеральним директором ТОВ «XXX» та було прийнято рішення щодо їх впровадження, що свідчить про ґрунтовність проведеного дослідження. В цілому дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» студента Іванова І.О. виконана старанно, відповідає встановленим вимогам підприємства та заслуговує на оцінку «відмінно».

Рецензент,  
Заступник генерального  
директора

\_\_\_\_\_  
ПІБ  
(підпис)

М.П.  
“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**Структура акта про впровадження результатів дослідження  
дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**НА БЛАНКУ ПІДПРИЄМСТВА**

АКТ № ..... від .....  
про впровадження результатів дослідження  
«\_\_\_\_\_» («тема»)

Керівництво підприємства надало баланси, звіти та іншу економічну та технологічну інформацію з обраної теми.

За результатами виконаної роботи студентом ЖДУ імені Івана Франка, соціально-психологічного факультету \_\_\_\_\_, підприємство ПАТ «Житомирський маслозавод» планує впровадити обрану стратегію виходу підприємства на ринок ...

Впровадження результатів дипломної роботи дозволило розширити та вдосконалити ...

Розрахунки в роботі виконані відповідно до нормативних документів, що діють на підприємстві.

Директор підприємства

\_\_\_\_\_  
(підпис)

П.І.Б.

ПЕЧАТКА

**Структура відгуку керівника дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

**ВІДГУК**

керівника дипломної роботи  
освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»  
виконаної на тему «\_\_\_\_\_»  
студентом \_\_\_\_\_ групи  
Івановим Іваном Олександровичем

*Складається у довільній формі із зазначенням:*

- *головної мети дипломної роботи, в інтересах чи на замовлення якої організації вона виконана (у рамках науково-дослідної роботи кафедри, підприємства), НДІ тощо;*
- *відповідності виконаної дипломної роботи завданню;*
- *наукової новизни;*
- *ступеня самостійності при виконанні дипломної роботи;*
- *рівня підготовленості дипломника до прийняття сучасних рішень;*
- *умінь аналізувати необхідні літературні джерела, приймати правильні (інженерні, наукові) рішення, застосовувати сучасні системні та інформаційні технології, проводити фізичне або математичне моделювання, обробляти та аналізувати результати експерименту; найбільш важливих теоретичних і практичних результатів, апробації їх (участь у конференціях, семінарах, оформлення патентів, публікація у наукових журналах тощо);*
- *загальні оцінки виконаної дипломної роботи, відповідності якості підготовки дипломника вимогам ОКХ і можливості присвоєння йому відповідної кваліфікації;*
- *інші питання, які характеризують професійні риси дипломника.*

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» виконана у повному обсязі, відповідає встановленим вимогам і заслуговує позитивної оцінки, а її автору, Іванову Івану Олександровичу, може бути присвоєна кваліфікація магістра з менеджменту і адміністрування за спеціальністю 8.03060101 «Менеджмент і адміністрування».

Керівник дипломної роботи  
к.е.н., доц.

Підпис засвідчую:  
заст. декана



## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Програми нормативних навчальних дисциплін і практик підготовки спеціаліста і магістра галузі знань 0306 «Менеджмент і адміністрування» за спеціальностями / Науково-метод. комісія з менеджменту і адміністрування ; упоряд. А. А. Мазаракі та ін. – К.: КНТЕУ, 2011. – 365 с.
2. ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/spart94/inx94057.htm>
3. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library-phdpu.org.ua/>
4. Наказ Міністерства освіти України від 2 червня 1993 року N 161 «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0173-93>
5. Основні вимоги до дисертацій та авторефератів дисертацій. Бюлетень ВАК України. – 2007. – № 6. – С. 9 -17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.setlab.net/?view=disser-2007>
6. Положення про організацію дипломного проектування та державної атестації студентів НТУУ «КПІ»/ Уклад. В. Ю. Угольніков ; за заг. ред. Ю. І. Якименка – К.: ВПК «Політехніка», 2006. – 84 с.
7. Складова галузевого стандарту вищої освіти - "Засоби діагностики якості вищої освіти. Вимоги до державної атестації студентів освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" за спеціальністю 8.03060104 "Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності", затверджена наказом МОНМС України № 607 від 21.05.2012.

## РЕКОМЕНДОВАНІ ІНТЕРЕТ-ДЖЕРЕЛА

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/>
3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
4. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
5. Звітність підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.biz-sites.net.ua/show\\_site/787](http://www.biz-sites.net.ua/show_site/787)
6. Бланки звітів підприємств [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.debet.kiev.ua/taxonomy/term/411/0>
7. Каталог підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mobilecontent.kiev.ua/ua-firma/company/1509517>
8. Сайт бухгалтерська звітність підприємств України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ureports.narod.ru/oblasti5/kiyevsk.htm>
9. Зеркалов Д.В. Охорона праці в галузі: Загальні вимоги [Електронний ресурс] Навчальний посібник. – К.: «Основа». 2011. – 551 с. - Режим доступу: [http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/opgkniga\\_0.pdf](http://www.zerkalov.kiev.ua/sites/default/files/opgkniga_0.pdf).
10. Все про український бізнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.ukrbiz.net](http://www.ukrbiz.net).

Навчальне видання

**Т.В. Боцян, Л.Д. Павловська, О.А. Карпюк,  
О.І Янковська, І.В. Саух, Т.В. Філіпенко**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ  
ЩОДО ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНИХ РОБІТ  
студентів спеціальності 8.03060101 Менеджмент організацій та  
адміністрування (за видами економічної діяльності)**

Надруковано з оригінал-макета автора

Підписано до друку \_\_\_\_\_. Формат 60х90/16. Ум. друк. арк. 4.05.  
Обл. вид. арк. 4.2. Друк різнографічний.  
Гарнітура Times New Roman. Зам. 19. Наклад 100.

---

Видавництво Житомирського державного університету  
імені Івана Франка  
Свідоцтво про державну реєстрацію:  
серія ЖТ №10 від 07.12.04 р.  
м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40  
електронна пошта (E-mail): zu@zu.edu.ua